Analýza daňových aspektov finančného riadenia cukrovarníckych podnikov na Slovensku

ANALYSIS OF TAX ASPECTS OF FINANCIAL MANAGEMENT OF SUGAR COMPANIES IN SLOVAKIA

Jozef Lukáč – Ekonomická univerzita v Bratislave

Úspešné finančné riadenie si vyžaduje pohotové rozhodnutia manažmentu podniku, ktoré vychádzajú z analýzy vybraných faktorov, ktoté majú vplyv na činnosť podniku. Ide predovšetkým o analýzu trhových príležitostí, stratégie etablovania sa na novom trhu, optimalizáciu nákladov alebo realizácie investičných rozhodntutí (1). Medzi aspekty, ktoré pôsobia na podniky môžeme zaradiť aj daňové povinnosti právnickej, či fyzickej osoby. Podnik v prípade daní môže zaujať dve stanoviská: pasívny prístup, kedy musí znášať daňové povinnosti, ktoré vyplývajú zo zákona, alebo zaujme aktívny prístup, kedy na základe daňovej optimalizácie nachádza možnosti ako legálne znižovať daňovú povinnosť (2). Platby daní stimulujú obchodné podniky k voľbe správnej optimalizácie správy daní, čoho dôsledkom je zníženie sumy splatnej dane v prospech obchodného podniku (3). Zmeny daňových sadzieb sa týkajú všetkých podnikateľov, nakoľko povinnosť odvádzať daň je pre každého rovnaká a má vplyv pre celé podnikateľské prostredie (4). Vyvážená daňová politika na podporu podnikania je najdôležitejším nástrojom, ktorý prostredníctvom analýzy daňového zaťaženia a minimálneho uplatňovania daňových sadzieb urýchľuje ich rozvoj u nás a vo svete (5). Daňové aspekty majú vplyv aj na finančú výkonnosť podnikov, nakoľko daň predstavuje nákladovú časť, ktorá sa prejaví na výsledku hospodárenia (6).

Študia kolektívu pod vedením Putranti (7) z Indonézie poukazuje na fakt, že dodanie cukru na spotrebu v domácnosti je oslobodené od daně z pridanej hodnoty (DPH), avšak dodanie cukru na spotrebu v priemysle podlieha DPH. Diskriminácia týkajúca sa DPH pri výrobe cukru nie je v súlade s princípom neutrality v daňovej politike a môže ovplyvniť obchodné rozhodnutia podnikov cukrovarníckeho priemyslu. Oslobodenie dodávky cukru ako základných potrieb spoločenstva od DPH môže uľahčiť správu daňových povinností cukrovarníckemu priemyslu aj poľnohospodárom. V prípade Poľska bola v roku 2021 v oblasti zdaňovania uvalená daň na cukor v boji s obezitou atď. (8). V Nórsku je obdobná daň už od roku 1922. V podmienkach Slovenskej republiky neexistuje v súčasnosti povinnosť zdaňovať cukor. Takáto daňová povinnosť by buď mala nemálo nedostatkov, alebo zložité a byrokraticky náročné pravidlá (9). V rámci cukrovárenských podnikov vnímamé aplikáciu všeobecných daní z pridanej hodnoty, dane z príjmov právnických osôb a miestnych daní.

Vrámci našej analýzy sme si vybrali existujúce podniky cukrovarníckeho priemyslu: Slovenské cukrovary, s. r. o., so sídlom v Seredi a Považský cukor, a. s., so sídlom v Trenčianskej Teplej.

Miestne dane, ktoré sa týkajú nami analzyovaných podnikov sú dane, ktoré ukladajú samosprávy v Seredei a Trenčianskej

Obr. 1. Boxplot hodnôt daňovej povinnosti DPH – spoločnosť Považský cukor, a. s.

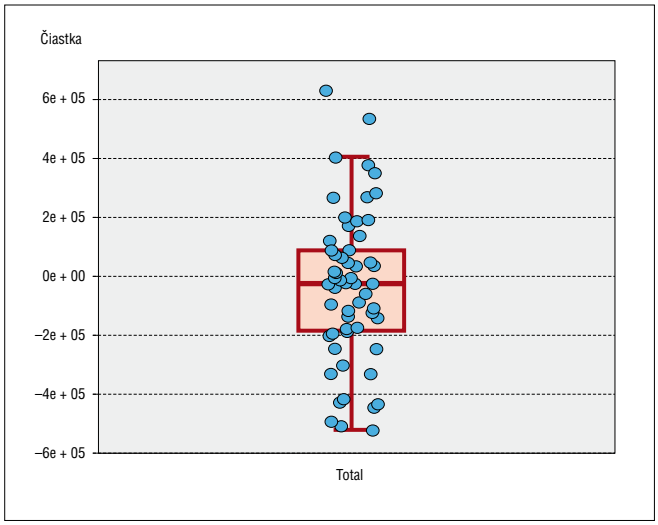

Prameň: vlastné spracovanie podľa programu JASP

Obr. 2. Boxplot hodnôt daňovej povinnosti DPH – spoločnosť Slovenské cukrovary, s. r. o.

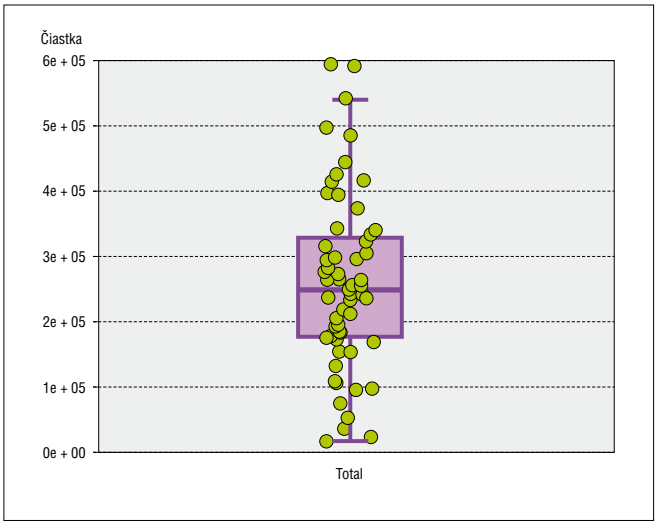

Prameň: vlastné spracovanie podľa programu JASP

Tab. I. Deskriptívna štatistika

	Považský cukor, a. s.	Slovenské cukrovary, s. r. o.
Odpočet	58	58
Primer	−34 879,391	259 507,536
Medián	−24 227,515	249 807,510
Smer. odchýlka	255 649,400	134 041,694
Minimum	−522 994,500	17 298,910
Maximum	629 128,610	593 662,130
25. percentil	−186 464,185	177 780,190
50. percentil	−24 227,515	249 807,510
75. percentil	87 836,003	328 282,780
25. percentil	−186 464,185	177 780,190
50. percentil	−24 227,515	249 807,510
75. percentil	87 836,003	328 282,780

Prameň: vlastné spracovanie podľa registrauz.sk

Teplej. Miestnymi daňami, ktoré môžu ukladať samosprávy sú daň z nehnuteľností a iné dane spojené s užívaním majetku. Samosprávy taktiež ukladajú miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady.

Z pohľadu dane z pridanej hodnoty sú oba analyzované podniky mesačným platiteľom dane. Zdaňovacím obdobím dane z pridanej hodnoty je v súlade s § 77 ods. 1 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty kalendárny mesiac, no platca dane z pridanej hodnoty sa môže za určitých podmienok stať aj štvrťročným platiteľom dane z pridanej hodnoty. Výsledkom mesačného zúčtovania je rozdiel medzi odpočítanou DPH (DPH na vstupe) a DPH na výstupe. V prípade vyššieho odpočtu DPH oproti DHP na výstupe ide o nadmerný odpočet, v opačnom prípade hovoríme o vlastnej daňovej povinnosti.

Na základe údajov z verejne dostupných údajov sme analyzovali viac ako štvorročné obdobie, v ktorom sme zaznamenali 58 mesačných zúčtovaní DPH. Tab. I. zobrazuje základnú charakteristiku výsledkov mesačnej daňovej povinnosti DPH.

Podnik Považský cukor, a. s., zaznamenal počas sledovaného obdobia 33 nadmerných odpočtov a 25 vlastných daňových povinností. Priemerná hodnota predstavovala −34 879 €, čo znamená, že vo väčšine prípadov išlo o nadmerný odpočet. Slovenské cukrovary, s. r. o., vykazovali počas celého analzoyvaného obdobia vlastnú daňovú povinnosť. Najnižšia bola vo výške 17 298 € a najvyššia vo výške 593 662 €. Nasledujúce boxploty v obr. 1. a 2. reflektujú štatistické rozloženie hodnôt pomocou grafického zobrazenia tzv. krabicového diagramu, ktorého hodnoty daňových povinností zaznamenáva pomocou kvantilov.

Q-Q graf zobrazený v obr. 3. a 4. je grafický nástroj, ktorý nám pomáha posúdiť, či súbor údajov pravdepodobne pochádza z nejakého teoretického rozdelenia, ako je normálne alebo exponenciálne. Ide len o vizuálnu kontorlu – nie o výpočet, takže je to trochu subjektívne, či analyzované dáta naozaj pochádzajú z toho ktorého rozdelenia. Q-Q graf je bodový graf vytvorený vynesením dvoch súborov kvantilov proti sebe. Ak obe sady kvantilov pochádzajú z rovnakej distribúcie, mali by sme vidieť body tvoriace čiaru, ktorá je zhruba rovná. V našom prípade

Obr. 3. Q-Q plot – spoločnosť Považský cukor, a. s.

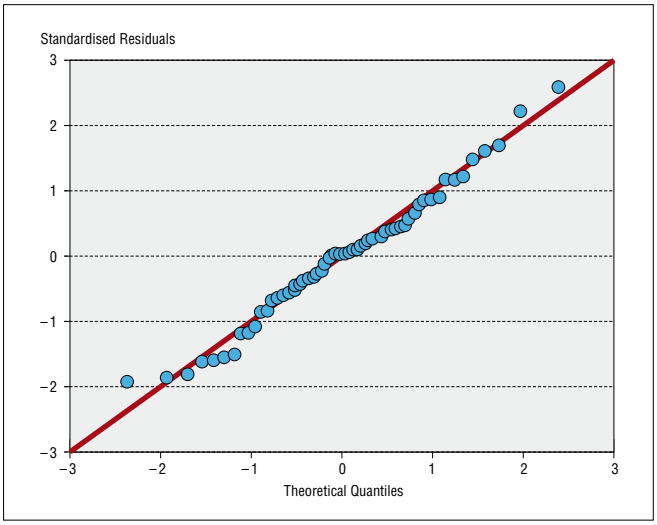

Prameň: vlastné spracovanie podľa programu JASP

Obr. 4. Q-Q plot – spoločnosť Slovenské cukrovary, s. r. o.

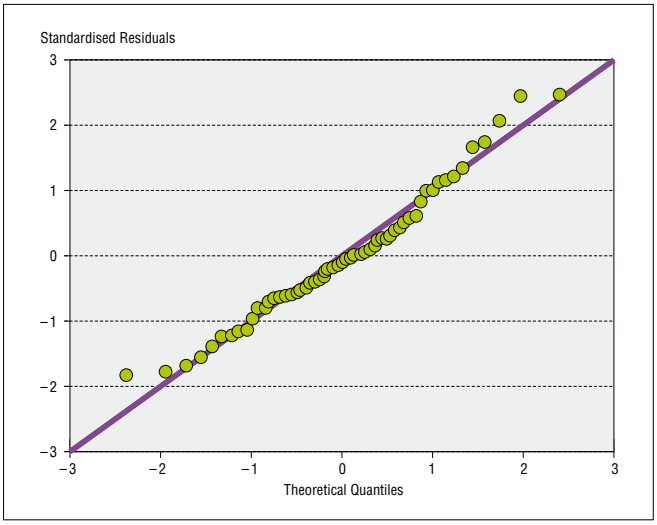

Prameň: vlastné spracovanie podľa programu JASP

môžeme konštatovať, že na základe vizualizácie ide o rovnakú distribúciu normálneho rozdelenia.

V ďalšej analýze sme a venovali lineárnej regresii, kde sme si ako nezávislú premennú zvolili daň z príjmov podnikov

Tab. II. Vývoj dane z príjmov právnickej osoby

Účtovné obdobie	Vývoj dane z príjmov (€)	
	Považský cukor, a. s.	Slovenské cukrovary, s. r. o.
2018	1 031 541	2 306 213
2019	-83 701	113 970
2020	−1 014 727	−315 106
2021	779 604	−374 224

Prameň: vlastné spracovanie podľa výkazov zverejnených v registri účtovných závierok

Tab. III. Finančné indikátory vo spoločnosti Považský cukor, a. s.

Finančný indikátor	2018	2019	2020	2021
Likvidita II. stupňa	1,03	0,56	0,48	0,48
Likvidita III. stupňa	2,25	1,58	1,34	1,32
Doba obratu zásob	58,48	122,93	109,45	120,32
Doba splatnosti pohľadávok	47,54	61,19	59,28	69,03
Doba splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku	43,44	54,04	50,00	57,20
Doba splatnosti záväzkov	44,03	112,67	117,03	131,26
Doba splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku	38,70	59,63	61,05	26,23
Obrat aktív	1,96	1,10	1,21	1,15
Celková zadlženosť aktív	26,58	37,5	43,59	46,24
Pomer vlastného imania k záväzkom	2,87	1,74	1,36	1,21
Dlhodobá zadlženosť aktív	0,49	0,43	0,47	0,46
Rentabilita vlastného imania	6,34	−18,69	−10,84	0,59
Rentabilita aktív – hrubá	8,06	−11,51	−6,58	−0,21
Prevádzková rentabilita tržieb	4,13	−10,41	−5,27	−0,85
Podiel novovytvorenej hodnoty v tržbách	4,20	−10,39	−5,54	−1,55
Podiel pridanej hodnoty v tržbách	9,35	−0,94	3,82	7,67
Podiel EBITDA v tržbách	5,45	−8,01	−3,02	2,25
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	5 459 701	−7 717 868	−4 413 039	−149 395

Premeň: vlastné spracovanie podľa výkazov zverejnených v registri účtovných závierok

Slovenské cukrovary, s. r. o., a Považský cukor, a. s. Daň z príjmov predstavuje daň, ktorá sa vypočíta transfromáciou výsledku hospodárenia na základ dane cez pripočítateľné a odpočítateľné položky. Základ dane sa násobí príslušnou sadzbou dane (21 %) a následne je daň v zákonom stanovenom termíne odvedená správcovi dane. V našej analýze sme vychádzali z účtovných závierok za roky 2018 až 2021. Daň z príjmov bola vypočítana v súlade so Zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. V tab. II. sa nachádza vývoj dane pre obe analyzované podniky.

Obr. 5. Hodnoty likvidity

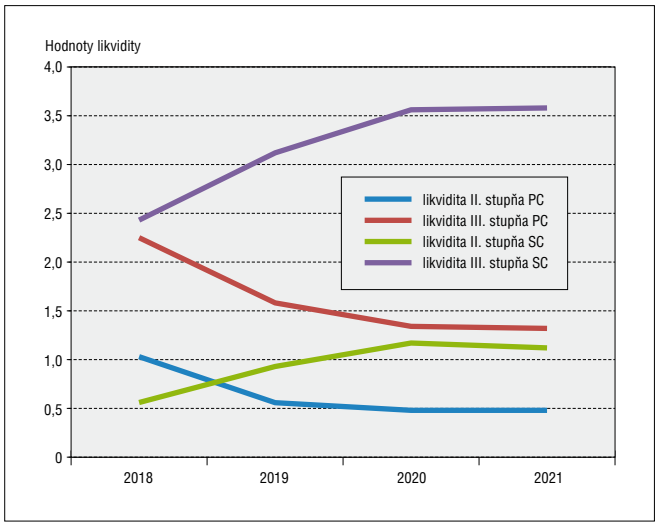

Prameň: vlastné spracovanie

Pre potreby analýzy je potrebné pre obe podniky vypočítať finančné indikátory, ktoré reflektujú finančnú situáciu podniku. Využili sme klasické ukazovatele finančnej výkonnosti podnikov z oblasti aktivity, likvidity, rentability a zadlženosti (10). Vychádzali sme z účtovných závierok z portálu registreruz.sk za roky 2018 až 2021. Na základe prepočtov sme dospeli k nasledujúcim hodnotám v tab. III. a IV.

Porovnaním vybraných hodnôt ukazovateľov sme zistili nasledúce skutočnoti na obr. 5. V rámci ukazovateľov likvidity – bežnej a celkovej dosiahli obe podniky priaznivé čísla ako to môžeme sledovať. V prípade bežnej likvidity Považský cukor, a. s., nadobúda podnik hodnoty na dolnom kvartile strednej hodoty odvetvia 01 – Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace. Slovenské cukrovary, s. r. o., dosiahli priemer odvetvia pri bežnej likvidite. Naopak pri celkovej likvidite sú nad horným kvartilom priemerných dosianutých hodnôt. Považský cukor, a. s., je v oblasti celkovej likvidity na priemere odvetvia až na prvý sledovaný rok, kedy hodnota bola nad priemerom.

Indikátory aktivity podniku vyjadrujú ako efektívne vedia podniky hospodáriť so svojim majetkom. V prípade doby obratu zásob lepšie hodnoty zaznamenáva Považský cukor, a. s., no k priemeru odvetiva je bližšie podnik Slovenské cukrovary, s. r. o. Doba splatnosti pohľadávok z obchodného styku je takmer identická a v rámci zhodnotenia s priemerom odvetiva nadobúda priemerné hodnoty ako reflektuje obr. 6.

Podobné hodnoty podnikov sledujeme aj v oblasti indikátorov zadlženosti podnikov v obr. 7., konkrétne pri pomere vlastného

Tab. IV. Finančné indikátory vo spoločnosti Slovenské cukrovary, s. r. o.

Finančný indikátor	2018	2019	2020	2021
Likvidita II. stupňa	0,56	0,93	1,17	1,12
Likvidita III. stupňa	2,43	3,12	3,56	3,58
Doba obratu zásob	117,83	127,08	157,45	160,23
Doba splatnosti pohľadávok	31,10	44,94	64,68	62,36
Doba splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku	29,03	39,02	56,9	60,23
Doba splatnosti záväzkov	39,57	173,80	216,44	200,07
Doba splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku	11,24	31,14	34,49	39,89
Obrat aktív	1,47	1,18	0,94	0,98
Celková zadlženosť aktív	28,03	66,64	66,74	61,90
Pomer vlastného imania k záväzkom	2,70	0,51	0,51	0,62
Dlhodobá zadlženosť aktív	2,30	47,66	49,56	44,2
Rentabilita vlastného imania	9,62	−47,54	6,92	16,06
Rentabilita aktív – hrubá	8,92	−16,03	0,34	7,57
Prevádzková rentabilita tržieb	6,35	−13,83	0,74	7,87
Podiel novovytvorenej hodnoty v tržbách	6,76	−12,95	−0,57	7,56
Podiel pridanej hodnoty v tržbách	15,15	−0,81	14,22	21,08
Podiel EBITDA v tržbách	8,32	−10,41	3,98	11,04
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	4 602 477	−7 696 846	175 841	4 071 898

Premeň: vlastné spracovanie podľa výkazov zverejnených v registri účtovných závierok

imania k záväzkom. V rokoch 2019 az 2021 hodnoty bližšie k priemeru odvetiva dosahuje podnik Slovenské cukrovary, s. r. o. Pri celkovej zadlženosti aktív môžeme konštatovať, že Slovenské cukrovary, s. r. o., dosahujú od roku 2019 nadpriemerné hodnoty v rozmedzí priemeru a horného kvartilu. Pre Považský cukor, a. s., sa však tieto hodnoty nevyvíjajú negatívne – nachádzajú sa totiž nad dolným kvartilom.

Ďalšou časťou nášho výskumu je interpretácia výsledkov závislosti medzi dosiahnutými hodnotami dane z príjmov a indikátormi finančnej výkonnosti podnikov. Vysvetľujúcou premennou je daň z príjmov a vysvetlenými premennými sú ukazovatele finančného zdravia z oblasti likvidity, rentability, zadlženosti a aktivity. Výstup regresnej a korelačnej analýzy pozostáva z troch častí: prvá časť je výstupom korelačnej analýzy, druhá časť je výstup ANOVA, kde testujeme vhodnosť použitého modelu. Tretia časť je výstupom regresnej analýzy. Štatistické testovanie sme vykonali pre každý analyzovaný rok samostatne.

Daň z príjmov a ukazovatele aktivity sa nachádzajú v tab. V. Prvou časťou výstupu regresnej štatistiky je výsledok týkajúci sa korelačnej analýzy. Hodnota R (korelačný koeficient) sa rovná 0,418. V našom príklade je dosiahnutá priemerná pozitivita, pokiaľ ide o vzťah medzi ukazovateľom daň z príjmov a hodnotami likvidity. Hodnota R Square je hodnota koeficientu determinácie; ide o hodnotu 0,175. Táto hodnota po vynásobení 100 naznačuje, že zvolená regresná funkcia vysvetľuje variabilitu ukazovateľa daň z príjomv na takmer 17,5 %, ďalšia časť predstavuje nevysvetliteľnú variabilitu, vplyv náhodných faktorov a iné bližšie nešpecifikované vplyvy. Z tohto dôvodu budeme vplyv na daň z príjmov analyzovať podľa iných vysvetľujúcich premenných. Testovanie ANOVA ukázalo, že model nebol zvolený správne ako hodnota p pri F teste <0,001.

V rámci dane z príjmov a likvidity, zadlženosti a rentability testovanie ANOVA ukázalo, že jednotlivé modeli neboli zvolené správne, nakoľko hodnota p pri F teste <0,001 pri oboch analyzovaných podnikoch. Z tohto poľadu závislost vybraných premennných na daň z príjmov nie je možné štatisticky v našom prípade potvrdiť.

Obr. 6. Hodnoty aktivity

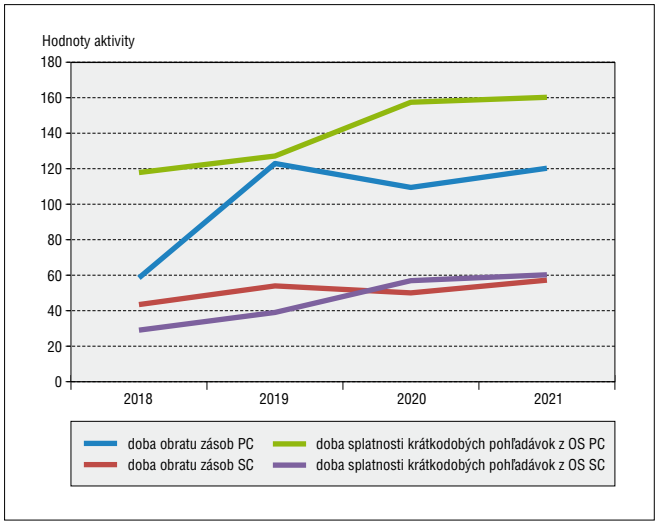

Prameň: vlastné spracovanie

Obr. 7. Hodnoty zadlženosti

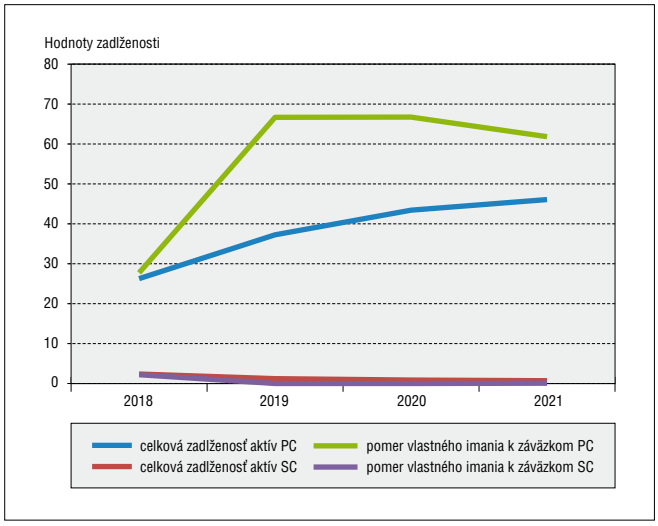

Prameň: vlastné spracovanie

Záver

Dane predstavujú významný faktor, ktorý dokáže ovplyvniť rozhodnutia podniku vo všetkých oblastiach jeho fungovania. Každý podnikateľský subjekt, tak aj cukrovarnícky podnik, hľadá možnosti optimalizácie základu dane z príjmov právnických osôb. Zákon umožňuje prostredníctvom legálnej formy pripočítateľných a odpočítateľných položiek upravovať výšku základu dane, v konečnom dôsledku aj samotnej dane. Prostredníctvom regresnej analýzy sa nám nepodarilo dokázať závislosť medzi daňou z príjmu a vybranými finančnými ukazovateľmi. Tak ako sme sa presvedčili v príspevku, oba podniky sú platcami DPH a mesačne realizujú vysporiadanie odpočtu DPH a DPH na výstupe. Výsledkom bola analýza viac ako štvorročného obdobia z pohľadu DPH. Okrem týchto daní podniky podliehajú aj miestnym daniam, ktoré sú uplatnené Všeobecne záväznými nariadeniami miestnej samosprávy. Pevne veríme, že v podobnom výskume budeme môcť pokračovať aj v budúcnosti, možno v kontexte prípadnej dane z cukru o ktorej sa v podmienkach Európskej únie diskutuje čoraz častejšie.

Súhrn

Každý podnikateľský subjekt je povinný odvádzať dane. Či sú to odvody za zamestnancov, dane z príjmov, miestne poplatky a dane pre samosprávu, či daň z pridanej hodnoty. Výška splatnej dane ovplyvňuje nie len samotný rozpočet, ale aj následné rozhodnutia, ktoré manažment podniku musí vykonať. Všetky legislatívne nástroje v oblasti daní platia rovnako aj pre podniky, ktorých činnosťou je výroba cukru. Príspevok reflektuje na vývoj v oblasti vybraných daní slovenských cukrovarov. Poukazuje na skutočnosť, že aj v náročných podmienkach korona krízy podnik musel plniť plán výroby a na druhej strane plniť aj povinnosti voči správcovi dane. V súčasnosti čoraz viac sledujeme diskusie o prípadnom zdanení cukru ako nástroji v boji proti obezite. Viaceré štáty Európskej únie už pristúpili k zavedeniu podobnej dane s cieľom udržania zdravého životného štýlu.

Kľúčové slová: daňové aspekty, finančná výkonnosť podniku, daň z príjmov, daň z pridanej hodnoty.

Tab. V. Štatistické testovanie regresnej funkcie

Model Summary – daň z príjmov				
Model	R	R^2	Adjusted R^2	RMSE
H_0	0,000	0,000	0,000	927 639,404
H_1	0,418	0,175	−1,475	1,459e + 6

ANOVA						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
H_1	Regression	4,521e + 11	2	2,260e + 11	0,106	0,908
	Residual	2,129e + 12	1	2,129e + 12		
	Total	2,582e + 12	3			

Coefficients						
Model		Unstandardized	Standard Error	Standardized	t	p
H_0	(Intercept)	178 179,250	463 819,702		0,384	0,726
H_1	(Intercept)	−213 453,466	2,697e + 7		−0,008	0,995
	Doba obratu zásob	21 494,624	361 467,183	0,495	0,059	0,962
	Doba splatnosti krátkodobých pohľadávok z OS	−56 842,691		521 808,482		−0,907

Prameň: vlastné spracovanie podľa programu JASP

Literatúra

1. Huang, Z.: The Impact of Replacing Business Tax with VALUE-ADDED Tax Based on Big Data Technology on Enterprise Financial Management. In *Int. Conf. on Machine Learning and Big Data Analytics for IoT Security and Privacy*. Springer, Cham, 2021, s. 1136–1142.
2. Hrdý, M. et al.: Vliv daní na finanční řízení a rozhodování podniku. *Český finanční a účetní časopis*, 2011 (3), s. 106–118.
3. Zhang, X. et al.: Corporate business strategy and tax avoidance culture: moderating role of gender diversity in an emerging economy. *Frontiers in Psychology*, 13, 2022 (May), s. 1–11, doi: 10.3389/fpsyg.2022.827553.
4. Štrkolec, M.: Zmeny daňovej legislatívy a ich vplyv na stabilitu podnikateľského prostredia. In *Dny práva 2017: Stabilita a stabilizace podnikatelského prostředí*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 340–349, ISBN 978-80-210-8974-7.
5. Kuzieva, N. R.: Stimulating the development of small business and private entrepreneurship through a tax mechanism in the Republic of Uzbekistan. *Архив научных исследований*, 2020 (24).
6. Bohušová, H. et al.: Analýza odložené daně z příjmů a její vliv na ukazatele charakterizující ekonomickou výkonnost podniku. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 2005, 53, s. 33–44.
7. Putranti, T. M.; Fauziyah, A. S.: Value added tax policy on sugar industry business activities: A Case Study on Sugar Industry in Indonesia. *ICASPGS*, 2018, 238.
8. Wolak, J.: How will the introduction of the sugar tax affect the consumption habits of households in Poland? *Ekonomia i Prawo – Economics and Law*, 20, 2021 (2), s. 457–473.
9. Vlachynsky, M.: *Trpká daň z cukru*. INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, 2019, [online] https://iness.sk/sites/default/files/documents/pdf/IPN/trpka_dan_cukru.pdf.
10. Lukáč, J.: Komparácia finančných indikátorov slovenských cukrovarov. *Listy cukrov. řepař.*, 136, 2020 (3), s. 126–130.

Lukáč J.: Analysis of Tax Aspects of Financial Management of Sugar Companies in Slovakia

Every business entity is obliged to pay taxes, whether it is employee levies, income taxes, local fees and, or value added tax. The amount of tax payable affects not only the budget itself, but also the subsequent decisions that the company management must make. All legislative instruments in the field of taxation apply equally to companies whose activity is sugar production. The paper reflects on the development in the field of selected taxes of Slovak sugar factories. It pinpoints the fact that even in the difficult conditions of the corona crisis, a company had to fulfill the production plan and, on the other hand, fulfill its obligations to the tax administrator. At present, we are increasingly seeing discussions on the possible taxation of sugar as a tool in the fight against obesity. A number of European Union countries have already moved to introduce a similar tax in order to maintain a healthy lifestyle.

Key words: tax aspects, company financial performance, income tax, value added tax.

Kontaktná adresa – Contact address:

Ing. Jozef Lukáč, PhD., Podnikovohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach, Katedra finančného riadenia podniku, Tajovského 13, 041 30 Košice, Slovenská republika, e-mail: jozef.lukac@euba.sk